

Regionų komiteto nuomonė. Teisės aktų dėl aukų teisių rinkinys

(2012/C 113/11)

REGIONŲ KOMITETAS

- remia siekį pagerinti nusikaltimo aukų padėtį ir sustiprinti jų teises. Tai yra svarbu įgyvendinant Stokholmo programą ir veiksmų planą siekiant sukurti tikrą laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę Europoje, kuri savo ruožtu yra viena svarbiausių Europos integracijos aspektų ir ES tikslas,
- palankiai vertina tai, kad vietos ir regionų valdžios institucijos įtraukiamos į šį darbą. Joms tenka labai svarbus vaidmuo parūpinant nusikaltimų aukoms remti daugelį paslaugų ir struktūrų, o siūlomi būtiniausi ES standartai ir priėmus Komisijos dokumentų dėl aukų teisių rinkinį neišvengiamai darys poveikį vietos ir regionų valdžios institucijoms,
- pabrėžia, kad Komisijos teisės aktų dėl aukų teisių rinkinys turės nemažai, visų pirma finansinių pasekmių vietos ir regionų lygmeniui,
- laikosi nuomonės, kad svarbu užtikrinti aukų teisių, nekaltumo prezumpcijos baudžiamosiose bylose ir įtariamųjų bei nuteistų nusikaltėlių asmens teisių pusiausvyrą,
- siūlo ES aktyviau dalyvauti koordinuojant užduotis tarp valstybių narių.

Pranešėjas	Bødker ANDERSEN (DK / ESP), Koldingo miesto mero pavaduotojas ir tarybos narys
Pamatiniai dokumentai	Komisijos komunikatas „Aukų teisių stiprinimas ES“ COM(2011) 274 final Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai COM(2011) 275 final Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl apsaugos priemonių tarpusavio pripažinimo civilinėse bylose COM(2011) 276 final

I. BENDRO POBŪDŽIO POLITINIAI SVARSTYMAI

REGIONŲ KOMITETAS

1. remia siekį pagerinti nusikaltimo aukų padėtį ir sustiprinti jų teises. Tai yra svarbu įgyvendinant Stokholmo programą ir veiksmų planą siekiant sukurti tikrą laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę Europoje, kuri savo ruožtu yra viena svarbiausių Europos integracijos aspektų ir ES tikslas, nustatytas Sutarties dėl ES veikimo 3 straipsnio 2 dalyje. Pasiūlymai dėl geresnės apsaugos visų pirma skirti ypač pažeidžiamoms aukoms, daugiausia vaikams;

2. atkreipia dėmesį į tai, kad parengus bendrus būtiniausius laisvės, saugumo ir teisingumo standartus būtų prisidėta prie darnios Europos Sąjungos kūrimo, todėl ragina visas valstybes nares visų piliečių labai dalyvauti šioje politikoje;

3. palankiai vertina tai, kad vietos ir regionų valdžios institucijos įtraukiamos į šį darbą. Joms tenka labai svarbus vaidmuo parūpinant nusikaltimų aukoms remti daugelį paslaugų ir struktūrų, o siūlomi būtiniausi ES standartai ir priėmus Komisijos dokumentų dėl aukų teisių rinkinį neišvengiamai darys poveikį vietos ir regionų valdžios institucijoms;

4. įsitikinęs, kad užtikrinus aukų aukšto lygio apsaugą, galima sumažinti bendras nusikaltimų pasekmes, padedant aukoms įveikti fizines ir (arba) psichologines nusikaltimų pasekmes;

5. nurodo, kad taisyklės dėl aukų teisių turi įvairių socialinių, kriminologinio pobūdžio ir finansinių pasekmių, kurioms reikia rasti darnius sprendimus. Siekiant pagerinti aukų padėtį, reikia atsižvelgti į nemažai ekonominių aspektų, ypač vietos ir regionų lygiu, taip pat ir į teisinio tikrumo aspektus;

6. primena, kad aukų teisių reguliavimas gali turėti poveikio įtariamųjų ir kaltinamųjų statusui. Komiteto nuomone, reikėtų ieškoti sprendimų, ginančių aukų interesus ir kartu nekeliančių pavojaus įtariamųjų ir kaltinamųjų teisei apsaugai. Orumo nežeidžiantis elgesys su įtariamaisiais ir kaltinamaisiais, nors ir buvo įvykdyti labai sunkūs nusikaltimai, yra labai svarbus teisinės valstybės aspektas, kuris yra vienas pamatinių Europos integracijos principų ir labai svarbus – netgi aukų atžvilgiu – ieškant ilgalaikių ir patikimų sprendimų. Tai pasakytina apie nekaltumo prezumpciją, kol neįrodyta kaltė, ir teisę į tinkamą teismo procesą. Jei nebus ginamos įtariamųjų ir kaltinamųjų teisės, nebus galima sukurti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės Europos Sąjungoje. Regionų komitetas savo ruožtu primena, kad regionų ir vietos lygmeniu išrinkti politikai taip pat yra atsakingi už šios pusiausvyros užtikrinimą;

7. palankiai vertina tai, kad Komisijos dokumentų dėl aukų teisių rinkinys iš esmės apima minimalias taisykles, kuris užtikrina būtiniausių teisių lygį ir kartu kiekvienai valstybei narei suteikia galimybę taikyti aukštesnius standartus nei numatyta. Komitetas norėtų priminti, kad šie ES standartai jokia būdu negali susilpninti aukų teisių kurioje nors iš valstybių narių. Reikalingi subalansuoti sprendimai, kuriais būtų atsižvelgiama į nacionalinius ir regioninius skirtumus ir kurie būtų pritaikyti prie įvairių šalių ypatumų, kultūros ir tradicijų. Tai dera su Sutarties dėl ES veikimo 82 straipsnio 2 dalimi, kuria remiantis reikia atsižvelgti į skirtingas valstybių narių teises tradicijas ir sistemas, ir atitinka ES sutarties 5 straipsnio 3 dalyje nustatytus subsidarumo ir proporcingumo principus;

8. pakartoja, kad reikia ieškoti subalansuotų sprendimų ir, atsižvelgiant į spręstinių problemų svarbą ir sunkumą, diferencijuoti paramą aukoms ir procesines teises. Aukų teisių apsauga yra labai plati tema, apimanti įvairias nusikaltimų rūšis ir daug įvairių teisinio, socialinio, ekonominio, medicininio ir psichologinio pobūdžio priemonių. Regionų komitetas ragina ieškoti kiekvienam konkrečiam atvejui tinkamų sprendimų, kuriais būtų atsižvelgiama į proporcingumo principą, kad būtų užtikrintas deramas problemos ir sprendimo santykis;

II. DOKUMENTŲ DĖL AUKŲ TEISIŲ RINKINIO SVARBA VIETOS IR REGIONŲ LYGMENIUI

9. pabrėžia, kad Komisijos teisės aktų dėl aukų teisių rinkinys turės nemažai, visų pirma finansinių, pasekmių vietos ir regionų lygmeniui. Tai pasakytina ne tik apie ES valstybių narių, turinčių federalinę struktūrą, regionus, nes, pavyzdžiui, municipalinė policija ir kitos municipalinės valdžios institucijos paprastai pirmosios susitinka su nusikaltimų aukomis. Be to, vietos valdžios institucijos taip pat dažnai turi pasirūpinti ypač pažeidžiamomis aukomis, pavyzdžiui, vaikais ir neįgaliais asmenimis. Todėl, Regionų komiteto nurodo, kad, atsižvelgiant į skirtingas sąlygas valstybėse narėse, reikia rasti atitinkamus finansinius sprendimus, kad laikantis pasiūlymų būtų galima pagerinti aukų apsaugą ir kad vietos ir regionų valdžios institucijos galėtų įvykdyti savo įsipareigojimus;

10. pabrėžia, kad siekiant sustiprinti aukų apsaugą, ypatingai svarbu geriau koordinuoti tarpvalstybinį įvairių valdžios institucijų bendradarbiavimą. Tokios bendradarbiavimo programos, kuriose vietos ir regionų valdžios institucijos arba organizacijos paprastai atlieka labai svarbų vaidmenį, turėtų būti stiprinamos tiek vertikaliai (tarp vietos (regionų) ir nacionalinių valdžios institucijų), tiek ir horizontaliai (tarp įvairių regionų ir (arba) vietos valdžios institucijų). Tokios bendradarbiavimo formos yra ypač svarbios, kai baudžiamoji byla yra tarptautinio pobūdžio ir kai auka gyvena kitoje ES šalyje.

Todėl apgailestauja, kad pasiūlymo dėl direktyvos 25 straipsnio nuostatos dėl bendradarbiavimo koordinavimo, palyginti su 2001 m. direktyva, liko nepakeistos ir yra skirtos tik valstybėms narėms;

11. mano, kad vietos ir regionų valdžios institucijos jau turi didelės patirties ir kompetencijos teikiant pagalbą ir paramą nusikaltimų aukoms. Taikant šias specialiąsias žinias ir jomis keičiantis, taip pat ir teisėkūros etape, būtų lengviau pasiekti Komisijos nustatytus tikslus, todėl reikėtų tai remti;

III. KONKRETŪS PASIŪLYMAI

12. siūlo su dokumentų dėl aukų teisių rinkiniu susijusioje veikloje daugiau dėmesio skirti vietos ir regionų valdžios institucijų vaidmeniui. Jei ES teisės aktų leidėjas mano, kad vietos ir regionų lygmeniui taip pat tenka svarbus vaidmuo, tokiu atveju tai turėtų būti aiškiau nurodyta, pavyzdžiui, pasiūlymo dėl direktyvos konstatuojamojoje dalyje (žr. 2 pakeitimą);

13. ragina apsvarstyti, ar (arba kaip) vietos ir regionų valdžios institucijų specialiąsias žinias būtų galima panaudoti

siekiant pagerinti pagalbą ir paramą aukoms. Bet kuriuo atveju reikėtų daugiau dėmesio skirti policininkų, socialinių darbuotojų ir kitų profesinių grupių mokymui vietos lygiu, nes jie dažnai pirmieji susitinka su aukomis;

14. laikosi nuomonės, kad svarbu užtikrinti aukų teisių, nekaltumo prezumpcijos baudžiamosiose bylose ir įtariamųjų bei nuteistų nusikaltėlių asmens teisių pusiausvyrą. Todėl siūlo tai aiškiai nurodyti pasiūlymo dėl direktyvos 7 konstatuojamojoje dalyje (žr. 1 pakeitimą);

15. mano, kad regionai ir miestai turėtų dalyvauti ieškant būdų, kaip sustiprinti tarpvalstybinį įvairių šalių vietos ir regionų valdžios institucijų bendradarbiavimą. Šiuo požiūriu labai svarbu regionuose ir (arba) savivaldybėse paskirti kontaktinius centrus, į kuriuos būtų galima kreipti gauti informacijos apie įvairių atitinkamų įstaigų veiklą;

16. siūlo ES aktyviau dalyvauti koordinuojant užduotis tarp valstybių narių, įskaitant vietos ir regionų lygmenį. Šiuo tikslu, pavyzdžiui, būtų galima sukurti ES koordinavimo mechanizmą, kuriam būtų pavesta propaguoti bendradarbiavimą tarp įvairių valstybių narių valdžios institucijų atliekant bendrus tyrimus ir koordinuojant konkrečias procedūras, pavyzdžiui, tarpininkaujant vietos ir regionų valdžios institucijoms ir įstaigoms užmezgant ryšius su atitinkamomis institucijomis kitose valstybėse narėse. Šis organas taip pat galėtų sukurti ir valdyti geriausios praktikos pavyzdžių duomenų bazę, kaip siūloma RK nuomoneje dėl Stokholmo programos veiksmų plano ⁽¹⁾;

17. taip pat siūlo apsvarstyti tinkamas priemones, kad pačios aukos galėtų tiesiogiai kreiptis dėl praktinės informacijos ir paramos ES lygiu. „ES pagalbos aukoms linija“ greičiausiai pagerintų nusikaltimų aukomis kitoje šalyje tapusių asmenų padėtį ne tik tada, kai auka yra kitoje šalyje ir jai reikalinga įvairi pagalba, bet ir kai auka grįžta namo ir nori susisiekti su šalies, kurioje buvo įvykdytas nusikaltimas, institucijomis;

18. norėtų atkreipti dėmesį, kad didelės patirties ir specialiųjų žinių turi ir šioje srityje veikiančios privatūs ir kiti subjektai; todėl ragina į veiklą aukų padėčiai gerinti įtraukti ne tik nacionalinius, regionų ir vietos lygiu veikiančius fizinius, bet ir juridinius asmenis bei nevyriausybinę organizacijų, kurios teikia pagalbą aukoms, asociacijas. Tai būtų galima padaryti, pavyzdžiui, koordinuojant patirties vertinimo veiklą ES dalyvaujant įvairiems privatiems, taip pat kitiems subjektams, kurie galėtų prisidėti prie bendradarbiavimo gerinimo;

⁽¹⁾ Regionų komiteto nuomonė „Sukurti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę Europos piliečiams. Stokholmo programos įgyvendinimo veiksmų planas“, 87-oji plenarinė sesija, 2010 m. gruodžio 1–2 d., pranešėjas Tiuringijos žemės teisingumo ministras Holger Poppenhäger (DE / ESP).

19. mano, kad ypač svarbu atsižvelgti į būtinybę padėti nukentėjusiems vaikams ir nepilnamečiams ir juos remti; įsitikinęs, kad ES teisės aktuose reikia kuo skubiau tiksliai apibrėžti būtiniausios pagalbos aukomis tapusiems vaikams ir nepilnamečiams taisykles ir neapsiriboti vien bendro pobūdžio susitarimo memorandumais;

20. pabrėžia, kad daugėja kriminologijos ir viktimologijos srities žinių apie nusikaltimų aukomis tapusius vaikus ir nepilnamečius, todėl rengiant ir atnaujinant ES teisės aktus reikėtų į jas atsižvelgti. Mokslo įrodyta, kad tikslinga būtų taikyti metodą, kuris, palyginti su Europos Komisijos pasirinktu, yra labiau pritaikytas atsižvelgiant į įvairius vaikų raidos etapus ir atitinkamus vaikų poreikius ⁽²⁾.

Mano, kad diferencijuoti sprendimai, atsižvelgiant į amžių ir nusikaltimo rūšį, padėtų parengti griežtesnes ir tikslingesnes būtiniausias ypatingoms aukų kategorijoms taikomas taisykles, pavyzdžiui, dėl specialios paramos mažamečiams, vaikams arba nepilnamečiams, tapusiems itin sunkaus nusikaltimo aukomis;

21. nurodo, kad pasiūlymo dėl direktyvos 2 straipsnyje labai plačiai apibrėžiama aukų sąvoka. Remiantis direktyva, auka laikomas *kiekvienas* fizinis asmuo, nukentėjęs nuo *bet kokios* nusikalstamos veikos, netgi smulkaus nusikaltimo. Dėl tokios plačios apibrėžties netgi smulkių nusikaltimų aukos gali naudotis įvairiomis procesinėmis teisėmis, kurios nustatomos šia direktyva. Toks reguliavimas gali daug kainuoti, be to, abejojama, ar toks išsamus reguliavimas yra subalansuotas ir tinkamas aukų padėties sprendimas;

22. primena, kad kalbant apie teisingumą ir vidaus reikalus ir kitose Europos teisės srityse praktinis išsamaus bendradarbiavimo priemonių taikymas buvo daug brangesnis, nei numatyta, nes trūko diferencijavimo kriterijų. Pavyzdžiui, visiškai neseniai atlikusi Europos arešto orderio vertinimus, Komisija patarė nenaudoti arešto orderio smulkių nusikaltimų atveju, nes kai kurios valstybės narės šia priemone piktnaudžiavo;

23. todėl rekomenduoja Komisijai apsvarstyti labiau diferencijuotą problemų sprendimo būdą ir atitinkamai apriboti aukų teises, kad būtų užtikrintas tam tikras aukų teisių ir nusikaltimo sunkumo proporcingumas. Dėl šios priežasties RK ragina į direktyvą įtraukti bendrą proporcingumo principą, kurio laikantis smulkių nusikaltimų aukoms nebūtų taikomos tam tikros direktyvos nuostatos.

IV. SIŪLOMI PAKEITIMAI

1 pakeitimas

7 konstatuojamoji dalis

Komisijos siūlomas tekstas	RK pakeitimas
— Šia direktyva gerbiamos pagrindinės teisės ir laikomasi principų, pripažįstamų Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje.	— Šia direktyva gerbiamos pagrindinės teisės – <u>įskaitant įtariamųjų ir kaltinamųjų teises baudžiamosios byloje</u> – ir laikomasi principų, pripažįstamų Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje.

Paaškinimas

Nekaltumo prezumpcija ir pagrindinių teisių paisymas yra svarbiausi Europos teisinės valstybės laimėjimai, todėl kalbant apie aukų teisių apsaugą turėtų būti į juos daroma aiški nuoroda.

⁽²⁾ Žr. „Protecting children and preventing their victimization – from policy to action, from drafting legislation to practical implementation“, dr. Ezzat A. Fattah, profesorius emeritas, *School of Criminology Simon Fraser University Burnaby*, Kanada. Pagrindinis pranešimas, skaitytas 2009 m. gruodžio 3–4 d. CURE Hotel Sheraton, Stokholme, Švedijoje vykusioje konferencijoje „Vaikai Sąjungoje – teisės ir galių suteikimas“ (angl. *Children in the Union – Rights and Empowerment*). Tai Švedijos pirmininkavimo Europos Sąjungai laikotarpiu surengta konferencija, kurioje buvo nagrinėjamas aukomis tapusių vaikų baudžiamajame procese klausimas.

2 pakeitimas

Nauja 24bis konstatuojamoji dalis

Komisijos siūlomas tekstas	RK pakeitimas
	— <u>Vietos ir regionų valdžios institucijos ir jų tarnybos daugeliu atvejų yra atsakingos, bent jau iš dalies, už pagalbą aukoms ir yra pirmosios, kurios susitinka su nusikaltimų aukomis. Todėl vietos ir regionų valdžios institucijos yra pagrindinės partnerės įgyvendinant teisės aktus aukų teisių apsaugai sustiprinti, o šioje srityje sukauptos patirties naudojimas ir keitimasis ja yra svarbus informuojant piliečius ir suinteresuotuosius subjektus.</u>

Paiškinimas

Pasiūlymo dėl direktyvos konstatuojamosiose dalyse turėtų būti daroma aiški nuoroda į pagrindinių vietos ir regionų valdžios institucijų, kaip paslaugų teikėjų ir informacijos šaltinių, vaidmenį.

3 pakeitimas

Nauja 25bis konstatuojamoji dalis

Komisijos siūlomas tekstas	RK pakeitimas
	— <u>Procesinės teisės pagal šią direktyvą turi būti tinkamos ir būtinos numatytam tikslui pasiekti; turi būti užtikrinta tinkama aukos procesinių teisių ir padaryto nusikaltimo sunkumo pusiausvyra.</u>

Paiškinimas

Taikant Europos teisės aktus teisingumo ir vidaus reikalus srityje pasitaikė atvejų, kai praktinis išsamaus bendradarbiavimo priemonių taikymas buvo gerokai brangesnis, nei numatyta. Dėl tokios plačios apibrėžties netgi smulkių nusikaltimų aukos gali naudotis procesinėmis teisėmis, kurios nustatomos šia direktyva. Abejojama, ar toks išsamus reguliavimas yra subalansuotas ir tinkamas aukų padėties sprendimas.

4 pakeitimas

25 straipsnis

Komisijos siūlomas tekstas	RK pakeitimas
Tarnybų bendradarbiavimas ir veiklos derinimas	Tarnybų bendradarbiavimas ir veiklos derinimas
1. Valstybės narės bendradarbiauja, kad sudarytų sąlygas veiksmingesnei aukų teisių ir interesų apsaugai baudžiamosiose bylose, naudodamosi tiesiogiai su teismų sistema susijusiais tinklais arba paramą aukoms teikiančių organizacijų ryšiais, be kita ko, naudodamosi aukų klausimus sprendžiančių Europos tinklų parama.	1. Valstybės narės, <u>kai tikslinga, vietos ir regionų valdžios institucijos</u> , bendradarbiauja, kad sudarytų sąlygas veiksmingesnei aukų teisių ir interesų apsaugai baudžiamosiose bylose, naudodamosi tiesiogiai su teismų sistema susijusiais tinklais arba paramą aukoms teikiančių organizacijų ryšiais, be kita ko, naudodamosi aukų klausimus sprendžiančių Europos tinklų parama.
2. Valstybės narės užtikrina, kad su aukomis dirbančios arba joms paramą teikiančios institucijos bendradarbiautų, kad aukoms užtikrintų suderintas apsaugos priemones ir kuo labiau sumažintų nusikaltimo neigiamą poveikį, antrinės ir pakartotinės viktimizacijos pavojų, taip pat aukoms tenkančią našą dėl jų bendravimo su baudžiamojo teisingumo įstaigomis.	2. Valstybės narės užtikrina, kad su aukomis dirbančios arba joms paramą teikiančios institucijos (<u>įskaitant vietos ir regionų valdžios institucijas</u>) bendradarbiautų, kad aukoms užtikrintų suderintas apsaugos priemones ir kuo labiau sumažintų nusikaltimo neigiamą poveikį, antrinės ir pakartotinės viktimizacijos pavojų, taip pat aukoms tenkančią našą dėl jų bendravimo su baudžiamojo teisingumo įstaigomis.

Paaiškinimas

Vietos ir regionų valdžios institucijos atlieka svarbų vaidmenį užtikrinant aukų teises. Todėl įvairių valdžios institucijų arba organizacijų bendradarbiavimas turėtų būti stiprinamas tiek vertikaliai (tarp vietos (regionų) ir nacionalinių valdžios institucijų), tiek ir horizontaliai (tarp įvairių regionų ir (arba) vietos valdžios institucijų). Tokios bendradarbiavimo formos yra ypač svarbios, kai baudžiamoji byla yra tarptautinio pobūdžio ir kai auka gyvena kitoje ES šalyje.

2012 m. vasario 16 d., Briuselis

*Regionų komiteto
pirmininkė*

Mercedes BRESSO
